

Posudek oponenta diplomové práce

Téma doživotního trestu je téma nadčasové. S ohledem na aktuální situaci ve společnosti se tato látka objevuje ve větší či menší míře s určitou periodicitou. Diskuse s námětem zda tímto způsobem trestat či ne jsou stále živé a zesilují nebo slábnou podle potřeb společenské naléhavosti. Většinou jsou odezvou na konkrétní situace nebo cíle politiků.

Lze konstatovat, že z hlediska laické veřejnosti, která je nátlakovou skupinou, je toto téma velmi zpopularizováno a to spíše v pejorativním smyslu, jak můžeme pozorovat v médiích. To autor správně postřehl a proto je chvályhodné, že se tímto složitým tématem rozhodl zabývat hlouběji.

Je patrné, že k tomu, aby diplomová práce na toto téma vznikla, bylo nastudováno široké spektrum materiálů a odborných publikací jak českých tak i zahraničních odborníků. Historie a právní problematika oblasti vězeňství je zde obsažena přehledně a výstižně s navazujícím kontextem.

V textu jsou drobné faktické nesrovnalosti, na které bych chtěla upozornit, které však nejsou natolik závažným problémem. Jedná se o následující:

V kapitole 3.1.1. na straně 29 autor v poznámce pod čarou uvádí rozdělení na specialisty, výchovné a vzdělávací pracovníky atd.. Skutečností je, že jako odborní zaměstnanci – dříve specialisté – jsou souhrnně označovány tyto pracovní funkce: sociální pracovník, speciální pedagog, psycholog a vychovatel terapeut.

V kapitole 3.1.3. na str. 34 a 35 uvádí nepřesné informace s ohledem na oddělení věznicích. Pro upřesnění - ve Věznici Valdice je pro muže ve zvýšené ostraze zřízeno specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování. Doživotně odsouzení jsou umístěni odděleně, nicméně nejde o specializované oddělení. Tato oddělení jsou definována jako oddělení pro doživotně odsouzené.

Ve Věznici Opava se nachází Oddělení pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického, protialkoholního a léčení pro patologické hráčství v ústavní formě a to nejen pro ženy, ale i pro muže a to pro mladistvé a ty, kteří jsou odsouzeni k výkonu trestu s dozorem.

To, že každý muž, odsouzený k trestu odnětí svobody na doživotí je umístěn do Věznice Valdice a po pěti letech má možnost požádat o eskortu do Věznice Mírov není skutečností. Odsouzení se umisťují podle mnoha okolností do obou těchto věznic. Po určité době se přemisťují jinam, a to především z důvodů změny prostředí a nových podnětů. Upozorňuji, že nejsou pouze tyto dvě zmíněné věznice, kde jsou umístěni doživotně odsouzení. Ve výjimečných případech mohou být umístěni i jinde. V současné době je to např. Věznice Rýnovice.

Rovněž v této kapitole na str.36 vyjmenovány tři subjekty, jejichž korespondence neprochází kontrolou. Takových organizací je několikanásobně více, všechny jsou uvedeny v příloze vnitřního řádu věznice. Mimo jiné jsou jimi i různé organizace v rámci EU a další mezinárodní instituce, zvláště v oblasti lidských práv a menšin.

Je třeba upřesnit i další uvedenou informaci to že k finančním příjmům odsouzených (str. 36) patří kromě výdělků či sociálního kapesného (ne podpory v nezaměstnanosti) i finanční podpora ze strany rodin odsouzených.

Materiály, které byly použity při zjišťování informací použitých v diplomové práci jsou logicky obecně dostupné a lze je tedy bez problémů použít při zkoumání skutečností. V případě hlubší studie tak veřejnosti uzavřeného prostoru, jakým je vězeňství, však nelze opomíjet i dalších prameny. Protože je pro běžného studenta velice obtížné zajistit si přístup k těmto zdrojům, je logické, že se autor svými závěry mírně od cíle své práce odchýlil

v pohledu na východiska pro roli sociálních pracovníka při práci s doživotně odsouzenými. Ty nelze bez pregnantní znalosti odpovědně profilovat, zvláště není-li zmíněna konkrétní vykonávaná sociální práce (sociální pracovník výkonu trestu) s těmito odsouzenými.

Tomu svědčí i např. toto stanovisko: Na straně 49 uvádí autor, že „pedagogové a psychologové doplňující ve věznicích další zaměstnance (management, strážní a dozorce) mohou za těchto okolností nabídnou pro perspektivu života jen minimální naději“

Z kontextu diplomové práce vyplývá, že autor hodnotil činnost ve věznicích na základě rozhovorů s několika vězeňskými kaplany. Některá jejich vyjádření z nich jsou značně specifická a nelze je zobecňovat, což je zde do jisté míry činěno.

Zmíním např. str. 51, kapitolu 6, kde je prezentováno stanovisko autora, že „Kaplaní nejsou odsouzenými vnímáni stejně, jako ostatní zaměstnanci věznic“. Skutečností je, že vnímání každého zaměstnance je ze strany odsouzených specifické. Zřetelné je to pak právě u sociálních pracovníků. Sociální pracovník na rozdíl od ostatních kolegů nemá kázeňskou pravomoc, je zde z těch důvodů, aby zajistil sociální pomoc kontinuálně - z pohledu vězně - s extramurálním světem ve spolupráci s ostatními subjekty, jak státními tak i nevládními neziskovými organizacemi. Odsouzený vnímá sociálního pracovníka jako člověka, který mu může pomoci v konkrétních záležitostech a svou každodenní činností mu napomáhá v tom, aby kontakt s vnějším světem neztratil.

Jak jsem již zmínila, autor si v úvodu klade za cíl vytvořit studii trestu odnětí svobody z různých pohledů na doživotní trest – především sociálních – a v závěru práce přinést východiska pro roli sociálního pracovníka v systému trestní justice. Je zřejmé, že vzhledem k jisté omezené dostupnosti informačního systému vězeňství s venkovním a jeho uzavřeností vůči veřejnosti je složité proniknout do systému.

V tomto ohledu není dle mého názoru závěr zpracován s ohledem na širší souvislost. V závěrech je patrné generalizování (z pohledu rozhovorů s kaplany) bez dalších podstatných skutečností, které by měly možnost ovlivnit celkový pohled..

Proto bych se chtěla pozastavit právě nad myšlenkou sociální práce s lidmi odsouzenými k dlouhodobým trestům odnětí svobody. Sociální práce ve věznicích, tedy i u osob odsouzených k doživotnímu trestu je velmi složitá a je vykonávána velmi odpovědně. Nejen ona, ale celkové zacházení s odsouzenými je pravidelně prověřováno kontrolními orgány mnoha organizací, jako je např. rezortní generální ředitelství VS ČR, dozorový státní zástupce i nezávislími – např. ombudsman či Výbor pro zabránění mučení.

Přes nesouhlas s některými hypotézami v této diplomové práci jsem přesvědčena, že je dobře stylisticky zpracována, je přehledná a koncepčně na sebe navazující, její grafické zpracování je kvalitní.

Vytyčený cíl je natolik složitý, že je nad rámec možností studenta se v rámci uzavřenosti vězeňského systému propracovat do hloubky. Z těchto důvodů je patrné, že se autor v závěru odchýlil od vytyčených cílů.

Navrhuji proto, že vzhledem k studentovu pečlivému prostudování publikací, znalosti historie a hlavních právních norem, přehlednému a navazujícímu zpracování a rovněž s ohledem na složitost dané problematiky, zaměřit se při obhajobě diplomové práce v otázkách právě na činnost sociálního pracovníka – tedy na výkon sociální práce – ve věznicích.

Vypořádá-li se autor s oponenturou, navrhuji udělit mu výslednou známku dobře.

V Praze 29. 8. 2007

Mgr. Iva Vojtková
metodik odborného zacházení pro výkon vazby a výkon trestu